

بازی، نفس کشیدن کودکی

مسعود تهرانی فرجاد

اصل اول در برنامه انیس کودکان با قرآن کریم بر لذت بخش بودن فعالیت های قرآنی برای کودکان تأکید دارد. تمامی اعضاء و ارکان آموزشی اعم از مربی، فضا، محتوا، روش ها، زمان و غیره در فرایند یاددهی - یادگیری اهمیت دارد و باید برای کودک خوش آیند باشند. به نحوی که از آن ها خاطره ای شیرین داشته باشد و این هماهنگی و توجه است که کودک را به ادامه یادگیری علاقه مند می سازد.

یکی از عناصر مهم و مؤثر در ایجاد علاقه به فعالیت های یاددهی - یادگیری در زمینه قرآن بازی های کودکان است. کودک سرشار از جنب و جوش، تحرک و توان حسی، حرکتی است و بازی اساسی ترین و مناسب ترین پاسخ به نیازهای کودک است. در رهنمودهای ائمه معصوم (علیهم السلام)، مکرر به ویژگی های مخاطب در تعلیم و تربیت تأکید شده است. برای نمونه در خصوص هفت سال اول کودک - دوره پیش از دبستان - امام صادق (ع) در کلامی روشن و هدایت گر می فرماید: «دَع ابْنَكَ يَلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ»، «کودک را در هفت سال اول رها کن تا بازی کند.» (وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۴۶۲). در این حدیث نورانی یک دنیا سخن پیرامون روان شناسی یاددهی و یادگیری به کودکان قرار دارد. البته، در این مجال می توان به این نکته توجه داده شود که رها کردن کودک به معنای آزادی بی قید و شرط وی نیست، بلکه منظور توجه داشتن به ویژگی های سنی اوست. به عبارت گویاتر در تعلیم و تربیت همواره باید به آزادی عمل کودک توجه جدی شود. یعنی در آموزش ها باید از هرگونه الزام، اجبار و اضطراب جلوگیری شود و کودک در فضایی کاملاً طبیعی و توأم با آرامش قرار گیرد.

بازی هم چون تنفس در هوای پاک برای کودک ضروری است، از این رو است که امام صادق (ع) به نقش بازی در دوران هفت سال اول رشد کودک تأکید دارند.

با این مقدمه در ادامه چند نمونه بازی برای استفاده مربیان محترم در فعالیت های قرآنی معرفی می شود.

* بازی اول «توپ و شماره»

وسایل لازم: یک عدد توپ

این بازی با هدف آشنایی، تمرین و تکرار سوره‌های کوتاه و ساده است. با توجه به تعداد آیات سوره کوتاه موردنظر (حدود پنج آیه)، مربی برای هر کودک از شماره یک تا آخرین آیه، شماره‌ای را مشخص می‌کند.

مراحل بازی:

۱. ابتدا چند بار سوره موردنظر جمع خوانی می‌شود.
۲. با توجه به تعداد آیات کودکان گروه‌بندی می‌شوند. مثلاً اگر سوره چهار آیه، مربی می‌تواند تمام کودکان را همزمان و با توجه به شماره مخصوص خود در بازی مشارکت دهد.
۳. کودکان در چند نوبت (حداقل دو بار) از آیه اول تا آخر را با گفتن شماره هر آیه قرائت می‌کنند.
۴. در صورت گروهی انجام شدن بازی، گروه اول به صورت حلقه‌ای می‌ایستند و در وسط حلقه مربی، یا یکی از اعضای گروه‌های دیگر، با در دست داشتن توپ می‌ایستد.
۵. فردی که وسط حلقه قرار دارد، توپ را به هوا پرتاب می‌کند و یک شماره را (با توجه به تعداد آیات سوره) با صدای بلند می‌گوید. کودکی که شماره اعلام شده مخصوص اوست، باید قبل از رسیدن توپ به زمین آن را بگیرد و آیه خود را قرائت کند. در این جا، دیگر نوآموزان به تشویق و شور و هیجان با گفتن عباراتی مانند «توپ رو بگیر» می‌پردازند. و همین‌طور در چند نوبت این بازی ادامه می‌یابد.
۶. در خاتمه، اعضای گروه دست در دست هم داده و سوره را بلند هم خوانی می‌کنند.

* بازی دوم «آب شوید، یخ شوید»

مراحل بازی:

۱. کودکان با علامت مربی، قدم‌زدن را شروع می‌کنند، مربی نام سوره موردنظر را با صدای بلند اعلام می‌کند.
۲. مربی با گفتن جمله «آب شوید» مانند جریان آب (مارپیچی) حرکت می‌کند و هم‌زمان سوره موردنظر را می‌خواند و هر گاه مربی جمله «یخ شوید» را بیان کرد کودکان باید ساکن بایستند و در حالت بدون تحرک و خواندن سوره قرار گیرند. اگر کودکی در حال حرکت و خواندن باشد، از بازی بیرون می‌رود.
۳. فرایند بازی با گفتن جملات «آب شوید و یخ شوید» ادامه دارد تا دو سه نفر باقی بمانند. اگر همه کودکان با دقت بودند، بعد از چند نوبت تکرار سوره جدیدی اعلام می‌شود.

* چند نکته:

- * توجه به حوصله کودکان و عدم تأکید بر بُرد و باخت از اساسی‌ترین مسائل در مراحل بازی با کودکان است؛
- * تأکید نکردن بر الزام و اجبار در فعالیت‌های یاددهی - یادگیری؛
- * توجه به شأن قرآن و ارزش‌های اصیل اسلامی در فرایند فعالیت‌های قرآنی؛
- * تأکید بر فعالیت‌های جمعی، تحرک و نشاط همه کودکان، و
- * یادمان باشد بازی هم‌چون نفس کشیدن در هوای پاک برای کودک ضروری است.

عکس: اعظم لاریجانی